

Klimaat-thermometer

Er is draagvlak voor klimaatbeleid, als we het tenminste eerlijk doen. Dat is de belangrijkste conclusie na een half jaar Operatie Klimaat.

Onze 300 vrijwilligers gingen in gesprek met duizenden gewone Nederlanders om te horen of het klimaat mensen bezig houdt. Operatie Klimaat trok van deur-tot-deur, maar ging ook langs buurthuizen, maaltijdclubs en MBO-scholen. Zo geeft Operatie Klimaat een stem aan mensen die normaal niet gehoord worden in het klimaatdebat.

In deze Klimaatthermometer presenteert Milieudefensie de resultaten van Operatie Klimaat. Naast de ruim 3.000 gesprekken op straat, gaven ook nog eens 30.000 mensen online hun mening. Vrijwel alle deelnemers maken zich zorgen over klimaatverandering. Tegelijk hebben de meeste mensen vertrouwen dat we de klimaatcrisis aan kunnen: er is geld genoeg, het is een kwestie van prioriteiten stellen.

Wat vinden Nederlanders eerlijk klimaatbeleid?

Veel mensen zijn het met elkaar eens over wat eerlijk is:

- De vervuiler gaat betalen
- Iedereen draagt zijn steentje bij (naar draagkracht, dus lage inkomens worden ontzien)
- Investeer volop in duurzame oplossingen.

Operatie Klimaat geeft mensen een stem

Tot nu toe vond het klimaatdebat vooral in Den Haag plaats. Gewone Nederlanders worden niet of nauwelijks gehoord. Veel deelnemers aan Operatie Klimaat waren verrast dat naar hun mening werd gevraagd. Ze voelen zich voor het eerst gehoord. Onze vrijwilligers hoorden vaak: "Ik dacht dat ik me als enige zorgen maakte". De reacties van alle deelnemers zijn verwerkt in de analyse in deze klimaatthermometer.

We kunnen de klimaatcrisis aan, als we het samen doen.

**OPERATIE
KLIMAAT!**

30.184
online deelnemers

3.104
gesprekken

33.288
meningen

Zo zijn we te werk gegaan

Wij wilden weten hoe Nederlanders denken over de klimaatcrisis. Om dit te onderzoeken zijn maar liefst 3104 gesprekken gevoerd. Daarnaast hebben nog eens 30.184 mensen online hun mening gegeven.

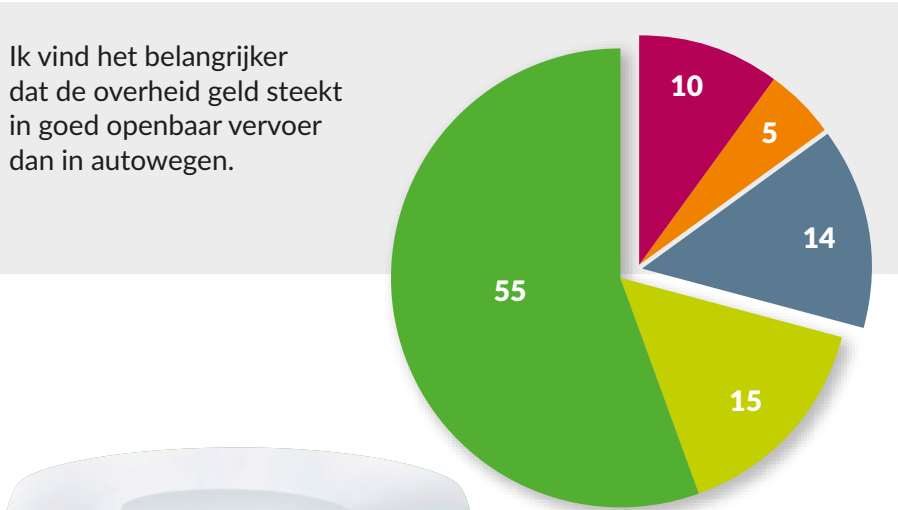
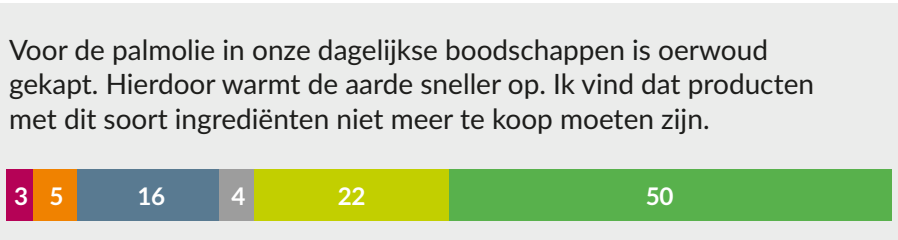
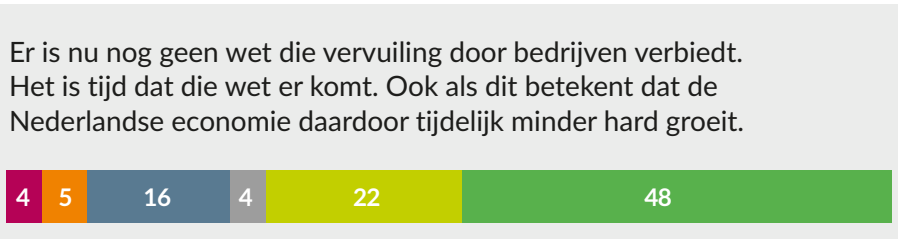
De gegevens van de huis-aan-huis gesprekken zijn door onze vrijwilligers ingevoerd in een app die speciaal voor dit doel is gebouwd. De online deelnemers hebben hun mening gegeven via een zogeheten Typeform op de website van Milieudefensie. De looptijd van het onderzoek was augustus 2019 tot maart 2020. Enkele stellingen en vragen zijn halverwege de onderzoeksperiode vervangen door nieuwe stellingen.

De deelnemers aan Operatie Klimaat gaven hun mening in reactie op stellingen (met behulp van een schaal van 1-5) en open vragen. In deze Klimaatthermometer hebben we zowel de kwantitatieve data (uit de stellingen) als de kwalitatieve data (uit de open vragen) samengevat. De kwantitatieve data zijn ontleend aan de gebruikte software (app en Typeform). De kwalitatieve data zijn geanalyseerd met behulp van het software-programma Raven's Eye.

Wat vindt Nederland?

In Operatie Klimaat gingen we de straat op met een aantal stellingen en open vragen over het klimaat. Ook online konden deze stellingen en vragen worden ingevuld. Op deze en de volgende pagina's worden de uitslagen per stelling/vraag weergegeven.

% helemaal oneens
 % oneens
 % neutraal
 % ?
 % eens
 % helemaal mee eens

Eerlijk klimaatbeleid volgens Willeke:

“Mensen een eigen klimaatbudget geven: ieder heeft een limiet per jaar. Dus wil je perse vliegen, dan met de fiets naar je werk en geen vlees eten.”

Eerlijk klimaatbeleid volgens Sinem:

“De belasting die we al betalen [...] beter investeren [met] als doel dat we op een groenere aarde kunnen gaan leven. [...] We kunnen bovendien geen geld eten als het te laat is.”

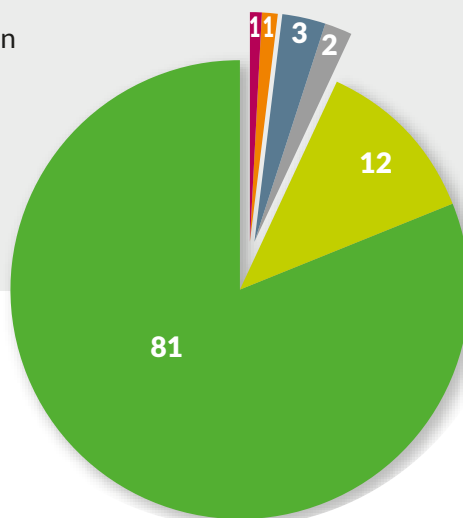
Maak je je zorgen over klimaatverandering?

% ja   % een beetje   % nee

% helemaal oneens   % oneens   % neutraal   % ?   % eens   % helemaal mee eens

Alle grote vervuilende bedrijven in Nederland moeten hun verantwoordelijkheid nemen en ook gaan betalen aan klimaatbeleid.

Eerlijk klimaatbeleid volgens Vera:

“De kosten van klimaatmaatregelen eerlijk verdelen. Want de meeste vervuiling wordt niet door jou en de bakker veroorzaakt, maar door grote bedrijven. Deze bedrijven zouden voor hun eigen vervuiling moeten betalen.”

Eerlijk klimaatbeleid volgens Martje:

“Kom op zeg, Nederlanders stikken toch van de goede ideeën. Laat de consument niet bungelen, maar geef ze louter duurzame producten om uit te kiezen. En de overheid moet het koopgedrag NIET stimuleren om zo de economie te helpen. Zo passé!”

% helemaal oneens
 % oneens
 % neutraal
 % ?
 % eens
 % helemaal mee eens

De overheid kan de stikstofcrisis aanpakken door boeren te helpen om om te schakelen op kringlooplandbouw. Daar is veel geld voor nodig.

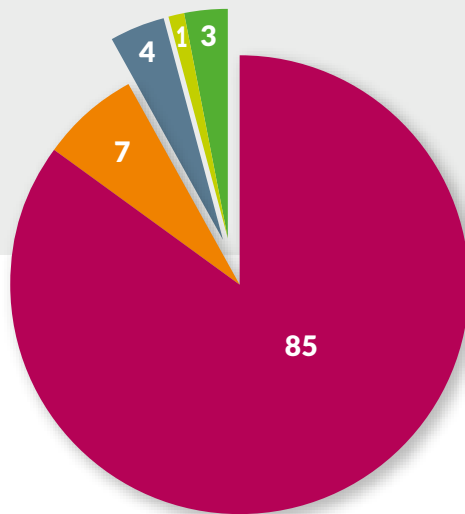
Als het aan mij ligt, geeft de overheid geen subsidie meer aan olie, kolen en gas.

Als het aan mij ligt, liggen er binnenkort alleen nog klimaatvriendelijke producten in de winkel.

Als het aan mij ligt, hoeven grote bedrijven niet mee te betalen aan klimaatoplossingen.

Eerlijk klimaatbeleid volgens Bram:

“Industrie moet zijn aandeel betalen. Wie vervuilt, betaalt. Zo simpel. De burger niet vragen alles op te lossen, die is al een pion. De vervuilende fabriek die rommel maakt, laten betalen. Geen zin? Maak maar mooie schone producten.”

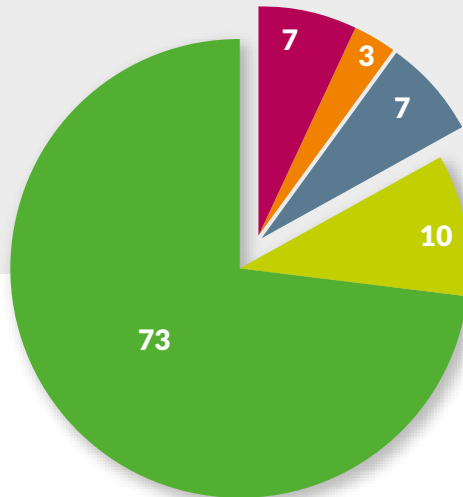

Eerlijk klimaatbeleid volgens Jos:

“Duurzame warmteprojecten op wijkniveau, aanmoedigen duurzame coöperatieve initiatieven zoals Herenboeren.”

% helemaal oneens
 % oneens
 % neutraal
 % ?
 % eens
 % helemaal mee eens

Hout importeren om in Nederlandse energiecentrales te verbranden is een slecht idee.

Eerlijk klimaatbeleid volgens Herman:

“Een gebouwgebonden financiering met lange looptijd voor energiemaatregelen aan de woning. Doel energieneutrale woningen inclusief:
 a. Gasloos b. Gezond binnenklimaat c. Levensloopbestendig d. Groot onderhoud e. Energieprestatiegarantie. f. Woonlatenneutrale.”

Eerlijk klimaatbeleid volgens Theo:

“De overheid moet beseffen dat er geen tijd meer is voor twijfel en uitstel.”

Als we klimaatverandering willen stoppen, kost dat geld. Denk je dat we deze kosten als land kunnen betalen?

% nee
 % weet niet
 % ja

Eerlijk klimaatbeleid volgens Inge:

“Energieprijzen variabel maken. Ieder individu kan een basishoeveelheid energie (voor thuis) kopen voor een lage prijs. Wie meer gebruikt, betaalt meer. Bijvoorbeeld mensen die in een huis wonen dat in verhouding erg groot is. Zo beloon je doorstroming naar passende woningen, en betalen rijken mee aan het betaalbaar houden van duurzame energie voor armen.”

% helemaal oneens
 % oneens
 % neutraal
 % ?
 % eens
 % helemaal mee eens

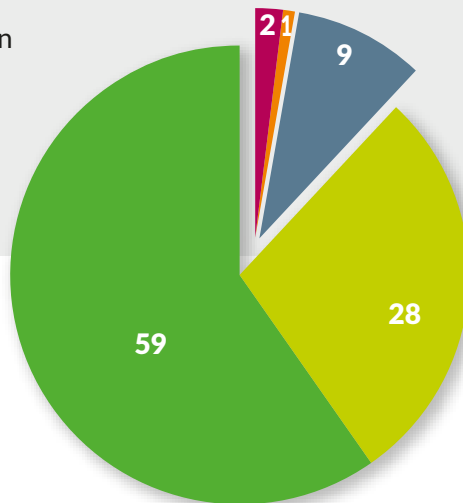
Er gaat jaarlijks in totaal 7,6 miljard aan overheidsteun naar olie, kolen en gas. Dat moet zo doorgaan.

Nieuwe investeringen in olie, kolen en gasprojecten moeten voorkomen worden.

Ik vind het belangrijk dat boeren voortaan een eerlijke prijs voor hun producten krijgen, zodat ze kunnen verduurzamen.

Eerlijk klimaatbeleid volgens Iris:

“Eerlijke prijs voor boeren mits ze verduurzamen én inkrimpen. Megastal is zoooo 2010.”

Eerlijk klimaatbeleid volgens Johan:

“Trek de subsidies van fossiele brandstoffen in en verplaats ze naar openbaar vervoer en schone auto’s. Help boeren verduurzamen.”

Eerlijk klimaatbeleid volgens Anne:

“De boeren zijn belangrijk voor ons voedsel. Dit belonen zolang het in Nederland blijft. Hogere BTW op vlees en zuivel en lagere BTW op duurzame voeding.”

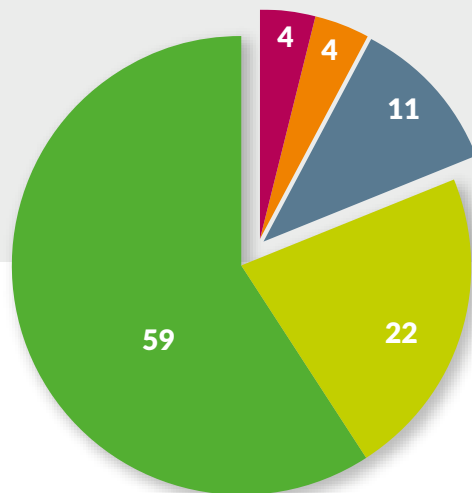
Olie, kolen en gas veroorzaken klimaatverandering. Daarom moet Nederland overstappen op duurzame energie. Toch geeft Nederland 7,5 miljard euro subsidie aan olie, kolen en gas. Wist je dat?

% nee   % ja

% helemaal oneens   % oneens   % neutraal   % ?   % eens   % helemaal mee eens

Ik vind het belangrijk dat lage inkomens er niet op achteruit gaan door klimaatmaatregelen.

Eerlijk klimaatbeleid volgens Oxana:

“Elke beslissing van de overheid en parlement moet getoetst worden aan de impact op de klimaat.”

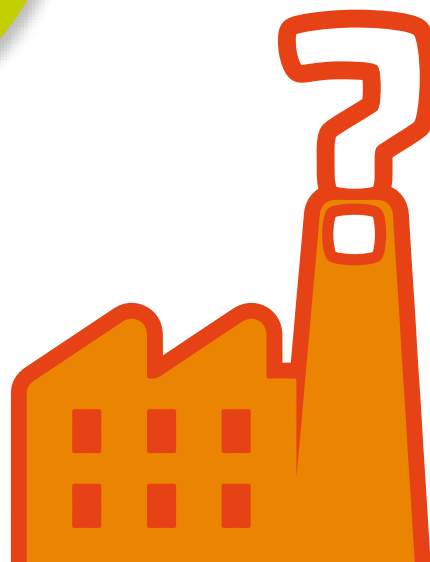
Eerlijk klimaatbeleid volgens Tamara:

“Mensen (ook ik) moeten eerst leren met veel minder (kwantitatief) genoeg te nemen. Bijv. i.p.v. 4 x per week een ei van 15 cent, 2x per week een biologisch ei van 30 cent.”

Eerlijk klimaatbeleid volgens Josien:

“Infrastructuur voor fietsers moet veel beter. Raar idee dat fietsers om moeten rijden voor een autoweg, zeker in de bebouwde kom.”

Raven's Eye

Met behulp van Raven's Eye konden we de antwoorden van geïnterviewden analyseren. De software berekende hoe vaak bepaalde termen voorkomen en vergeleek dit met hoe vaak deze termen normaliter in de Nederlandse taal voorkomen. Tikfouten en zeldzame woorden hebben we buiten beschouwing gelaten, omdat ze door weinig mensen zijn gebruikt en dan een vertekend beeld zouden geven.

Vervolgens lieten we Raven's Eye berekenen welke andere termen veel gebruikt zijn in combinatie met de meest opvallend veel gebruikte termen. Zo komt bijvoorbeeld bij de vraag waar mensen zich zorgen over maken de term 'opwarming' opvallend vaak naar voren. 'Opwarming' komt veel voor met 'van', 'de' en 'Aarde'. Maar ook met 'het', 'vd', 'en' en 'voor'. Milieudefensie heeft de betekenisvolle zinsdelen eruit gehaald.

Deze analyse geeft inzicht in hoe sterk en op welke manier termen naar voren komen in de antwoorden. Dat ziet er zo uit:

De gebruikte software zorgt voor een zo objectief mogelijke verwerking van de data. Maar we realiseren ons tegelijkertijd ook dat de interpretatie van de uitkomsten van de analyses een subjectief element heeft.

Colofon

Met dank aan: Arthur Dingemans (ontwikkelaar app),
Fenna Feenstra (dataverwerking) en
Manon Loos (dataverwerking en -analyse)
Design: Eric Mels. Illustraties: Studio Wesseling.
Foto's: Marten van Dijl (pagina 1, 3, 5), Marques Malacia
(pagina 2 en 6), Mirjam van der Linden (pagina 4),
Marieke Wijntjes (pagina 7).

Taalanalyse

Waar maak je je zorgen over?

Nederlanders maken zich zorgen over de zeespiegelstijging (13.102) en de opwarming (7.997) van de aarde. In de woorden die mensen gebruikten bij de beantwoording van de vraag kwam 'opwarming' 7.997 keer vaker voor dan in normaal spraakgebruik.

Als we klimaatverandering willen stoppen, kost dat geld. Denk je dat we deze kosten als land kunnen betalen? Waarom denk je dat?

Nederland is rijk genoeg (171), we kunnen en moeten betalen (623), het is een kwestie van prioriteiten (5.257) stellen.

Wat vind je ervan dat Nederland 7,5 miljard euro subsidie aan olie, kolen en gas geeft?

Veel deelnemers vinden het belachelijk (1.722) dat er zoveel subsidie naar olie, kolen en gas gaat. Men vindt deze subsidie (1.481) niet nodig. Het geld moet geïnvesteerd worden in duurzame (1.365) energie/alternatieven. Er moet meer groene energie (297).

Wie betaalt de kosten om klimaatverandering te stoppen?

Nederlanders vinden dat de vervuiler (80.247) moet betalen, maar ook dat iedereen naar draagkracht (6.853) moet bijdragen. Ook de overheid (961) moet betalen en stimuleren. Eigenlijk moet iedereen mee betalen (903), want voor of na 'betalen' worden consumenten, bedrijven, overheid en allemaal genoemd.

Hoe denk jij dat het klimaatbeleid eerlijker kan?

Op deze open vraag antwoordden de deelnemers dat de vervuiler (37.571) moet betalen voor klimaatbeleid. Ook bedrijven (161) moeten betalen. Veel mensen zien een oplossing in belastingen (282), bijvoorbeeld een CO₂-belasting, of belasting op kerosine of vliegen en bedrijven meer belasten. Eerlijke (782) prijzen betalen, bijvoorbeeld aan boeren en eerlijke voorlichting geven komt ook vaak naar voren. Zowel de elektrische auto (522) als gewoon minder auto's wordt voorgesteld. En investeringen in het OV (256), of het OV goedkoper maken worden spontaan genoemd. Vlees (198) eten moet duurder worden en het moet minder gegeten worden. Vlees wordt ook genoemd in combinatie met zuivel.

Operatie Klimaat wordt ondersteund door The Minor Foundation for Major Challenges.

The Minor Foundation
for Major Challenges

Op weg naar een eerlijk klimaatplan
operatieklimaat.nl